

DYSLÁLIA

Dysláliu, v najširšom zmysle, slova chápeme ako poruchu alebo neschopnosť používať jednotlivé hlásky alebo skupiny hlások v komunikačnom procese podľa rečových zvyklostí a jazykových noriem príslušného jazyka. Ak je porucha reči na fonetickej úrovni, prejavuje sa napr. vynechávaním hlások, ich zamieňaním či nahrádzaním až nepresným vyslovovaním v mieste artikulácie. Ak je porucha reči na fonologickej úrovni, prejavuje sa v plynulej reči, keď sú jednotlivé hlásky ovplyvňované susedstvom okolitých hlások.

Chybná výslovnosť vzniká tak, že dieťa bez ohľadu na vek začne určitú hlásku tvoriť nesprávne, na nesprávnom artikuláčnom mieste, zvukovo odlišnú od normy (tzv. francúzske r alebo sykavky vyslovované s jazýčkom ďaleko vpredu, medzi zúbkami).

Veľkú skupinu poškodenia výslovnosti hlások (dysláliu), a to predovšetkým chybnú výslovnosť sykaviek (c, s, z č, š, ž) a hlásky r, spôsobuje myofunkčná porucha. Ide o poruchu funkcie pohybu jazyka, napätia a funkčnosti mimických svalov a o poruchu prehĺtania. Dôležitá pre správnu výslovnosť je aj úroveň fonematickej diferenciacie.

Úloha rodiča je nezastupiteľná aj pri nácviku správnej výslovnosti. Úspech v osvojení si správnej artikulácie spravidla prichádza rýchlejšie, keď rodina dieťaťa spolupracuje a rešpektuje pokyny logopéda. Logopéd vysvetlí rodičom, ako efektívne stimulovať správnu výslovnosť dieťaťa, ako ho podporovať a motivovať k cvičeniam. Spravidla na prvom stretnutí vyšetrí dieťa a určí vhodný stimulačný program. Neskôr pracuje s dieťaťom za prítomnosti rodiča a dá návod, odporúčania, ako pracovať doma, v prostredí, ktoré mu je najbližšie, a preto aj najvhodnejšie na osvojenie si správnych artikuláčnych návykov. Úspech prichádza rýchlejšie, keď sa rodič počas nácviku stane „pomocníkom“ logopéda a naopak. Prínosom je napríklad aj to, keď si rodič dieťaťa zaznamenáva úspechy a problémy, ktoré sa pri cvičeniach vyskytli, a potom ich konzultuje s logopédom.

Odporúčania pre rodičov:

- pravidelne navštevovať logopedické terapie a čo najčastejšie s dieťaťom doma novú hlásku trénovať
- nevynechávať prípravné cvičenia na nácvik motoriky pier, jazyka, mäkkého podnebia, aby ste sa maximálne priblížili k artikuláčnemu pohybu, potrebnému na správne vyslovenie hlásky
- nepovažovať nácvik hlásky za ukončený, keď sa podarí vyvodiť správnu výslovnosť danej hlásky, treba ju ešte zafixovať do slabík a potom zautomatizovať tak, aby ju dieťa automaticky používalo v bežnom prehovore.

- pri fixácii ide o nácvik spojenia vyvodenej hlásky s inými hláskami v najrozličnejších spojeniach, zvyčajne v slabikách, treba dbať na to, aby mechanický charakter týchto cvičení neodradil dieťa od ďalšieho nácviku, preto ho treba spestriť hrovými formami práce
- neustále dieťa motivovať k nácviku
- zaviesť si pevný režim, kedy budete hlásku cvičiť
- nežiadať dieťa, aby po vás neustále správnu výslovnosť opakovalo, môže to viesť k traumatizácii
- okrem nácviku samotnej hlásky trénujte aj fonematickú diferenciáciu (sluchové rozlišovanie) nasledujúcimi cvičeniami:
 - hádanie zvukov z okolia: dieťa otočené chrbtom rozoznáva rôzne zvuky (krčenie, strihanie papiera, štrnganie kľúčmi, rôzne zvuky púšťané z magnetofónu a pod.)
 - hádanie predmetov v škatuli – vhodné použiť umelé obaly z Kinder vajca. škatule naplníme rôznymi predmetmi (korálky, mak, šošovica, kamene a pod.) – najprv dieťaťu ukážeme obsah a pripojíme zvuk, ktorý vydáva škatuľa pri hrkaní. Potom má dieťa samé hádať, podľa zvuku hrkania, čo je obsahom škatule.
 - rovnaké/rozdielne zvuky – (šušťanie papierom, igelitom, búchanie kamienkov, dreva a pod.). Dieťa je chrbtom a určuje, či dvojica zvukov, ktoré vydávame, je rovnaká/rozdielna.
 - podľa dohody (zdvihnutie ruky, postavenie sa, tlesknutie) dieťa reaguje, keď začuje vopred dohodnutý zvuk
 - určovanie intenzity zvuku – po prehraní 2 tónov dieťa určuje, ktorý tón bol silnejší
 - počúvanie hovoreného slova (počúvanie rozprávok)
 - rozlišovanie jednotlivých zvukovo podobných slabík a hlások – dieťaťu ponúkame dvojicu slabík alebo hlások a jeho úlohou je určiť či sú slová, slabiky, či hlásky rovnaké/rozdielne (napr. pes/les, kosa/koza, pes/pas, bal/pal, dyk/dik, brum/prum, všem/vžem, nyvl/nyvl a pod.)

Odporúčania pre učiteľov

- akceptovať problémy žiaka spojené s jeho narušenou komunikačnou schopnosťou a rešpektovať špecifiká jeho osobnosti
- podporovať a taktne usmerňovať jeho spôsoby seberealizácie
- povzbudzovať žiaka a vytvárať príležitosti pre jeho pozitívne hodnotenie
- stimulovať rozvíjanie motoriky a fonematickej diferenciácie

- podporovať všetky snahy žiaka o ústnu i písomnú komunikáciu a vedie ku komunikatívnosti i ostatných spolužiakov
- žiakovi dôverovať a oslovovať ho rovnakým spôsobom ako ostatných spolužiakov
- poskytovať žiakovi podnety na hodnotiace myslenie a vedie ho k primeranému sebahodnoteniu
- umiestniť žiaka v triede tak, aby mohol vnímať výklad učiteľa všetkými zmyslami,
- do lavice posadiť žiaka s takým spolužiakom, ktorý mu bude schopný a ochotný v prípade potreby pomôcť,
- k práci so žiakom prizvať školského logopéda alebo špeciálneho pedagóga,
- pracovný postup vo výchovno-vzdelávacom procese konzultovať s logopédom a so špeciálnym pedagógom,
- pri práci so žiakom používať vhodné pomôcky (po dohode so špeciálnym pedagógom) a učiť ho s nimi pracovať aj samostatne
- nehodnotiť kvalitu verbálneho prejavu
- tolerovať chyby v písaní, ktoré súvisia s poruchou artikulácie – dieťa väčšinou píše tak, ako hovorí, nehodnotiť tieto chyby známkou
- dyslália má vplyv aj na čítanie, keď sa čítanie bude stávať nezrozumiteľným nie v dôsledku toho, že dieťa nepozná grafémy a nezvláda techniku čítania, ale práve v dôsledku nesprávnej výslovnosti jednotlivých hlások – preto je potrebné tolerovať chyby, ktoré súvisia s poruchou artikulácie
- pri hodnotení a klasifikácii žiaka je nevyhnutné postupovať podľa odporúčaní logopéda a špeciálneho pedagóga

